

"Azərbaycanda bütün dini konfessiya nümayəndələrinə eyni ehtiramın göstərilməsinin əyani şahidi oldum. Burada olduğum müddətdə Bakı, Göygöl və Şəmkir şəhərlərində lüteran kilsələrinin təmir və bərpa edilməsinə də şahidlik etdim. Bu, tarixi irsə diqqət və qayğının əsl nümunəsidir. Ümumiyyətlə, ölkəmizdə tolerantlıq və multikulturalizm siyasətinin bariz təzahürünə hər yerdə rast gəlmək olar. Azərbaycanca-

qarşılıqlı dərinləşdirilməyə çalışırlar. Məqsəd isə ilk növbədə İslam dünyasını zəiflətməyə və yekun nəticədə coğrafi baxımdan böyük strateji əhəmiyyət daşıyan ərazilərdə hegemonluğa nail olmaqdır. Ona görə də bu gün müsəlman dünyasında din amilindən istifadə edərək yaradılan qarşıdurmaların qarşısını almaq üçün alternativ yollar arayıb tapmağa indi daha çox ehtiyac var. Bu yol isə dini tolerantlığın, bir-

lif araşdırma mərkəzlərində tez-tez ondan söhbət açılır ki, multikulturalizmin Azərbaycan modelinin beynəlxalq səviyyədə geniş tətbiqinə ehtiyac var, çünki bu, yaşadığımız dünyada sayı sürətlə artan dinlər, mənəviyyətlərə münafiqlərin durdurulması, müharibə alovlarının söndürülməsi baxımından mühüm rol malikdir. Azərbaycan mürəkkəb beynəlxalq vəziyyətə, regionda mövcud olan təhdidlərə, müxtəlif səpki-

önəmli məqamlardan biri isə odur ki, 2008-ci ildə Azərbaycan "Bakı Prosesi"nin təşəbbüskarı oldu və bununla Qərblə Şərq dünyasının təmsilçilərini bir araya gətirdi. 2008-ci ildə Avropa Şurasına üzv dövlətlərin mənəviyyət nazirlərinin Bakıda təşkil edilmiş toplantısına İslam Əməkdaşlıq Təşkilatına üzv dövlətlərin mənəviyyət nazirləri dəvət olundu. Bu iki təşkilatı təmsil edən 100-dən çox nazir ilk dəfə Bakıda bir araya gəldi.

dədir. Azərbaycanda isə müxtəlif xalqlar, dinlər mövcuddur. Tolerantlıq baxımından dünyaya nümunə olan Azərbaycanın bu sahədəki ənənələri dünya üçün də çox maraqlı ola bilər".

Dünyanı multikulturalizm xilas edəcək

Dünyada dini, etnik, milli zəmində ixtilafların çoxaldığı bir dövrdə

dinlə əlaqələndirilməsinin reallıqla heç bir əsası yoxdur və Azərbaycanda təqdirəlayiq multikultural mühitin yaradılması digər millətlər üçün gözəl nümunədir. Azərbaycan belə demək mümkündürsə, dinlər və mənəviyyətlərə baxımından beynəlxalq ahəng modelidir.

Bu gün ölkədə həyata keçirilən siyasətin əsas və fərqləndirici xüsusiyyətlərindən biri tolerant və multikultural dəyərlərin qorunmasıdır. Ötən ilin

Azərbaycan dünyaya dini və milli tolerantlıq nümunəsidir

nın bu sahədə mövcud təcrübəsinin öyrənilməsinin vacib əhəmiyyəti var. Dini ekstremizm, dini etiqad azadlığı, multikulturalizm və izolyasiya siyasəti qarşıdurma bir vaxtda Azərbaycan təcrübəsinə çox ehtiyac duyulur". Bunu Bakıda şəfərdə olarkən söhbətədiyim Cənubi Qafqaz və Gürcüstan Yevangelik-Lüteran kilsəsinin yepiskopu Markus Şox deyir. Onun dediklərindən həm də bu nəticə hasil olur ki, mövcud milli-mədəni müxtəliflik və dini-etnik dözümlülük mühiti çoxmillətli, çoxkonfessiyalı diyar kimi Azərbaycanı dünya miqyasında unikal bir ölkəyə çevirib.

Ölkəmizdən dünyaya ünvanlanan sülh mesajı

Əslində, ölkəmizə təşrif buyuran əcnəblərin demək olar ki, hamısının dilindən Azərbaycanda dini və milli tolerantlıq, millətlərə münasibətlər baxımından eyni fikirləri eşitmək olar. Həqiqətən də Azərbaycan tolerantlığa və multikultural, milli-mənəvi dəyərlərin qorunmasına, inkişafına görə dünyada nümunə ola biləcək ölkələrdən biridir. Bu gün dünyada baş verən neqativ hadisələrin fonunda isə Azərbaycanın malik olduğu bu dəyərlərin böyük önəm daşdığına şahid oluruq. Din pərdəsi altında indi dünya miqyasında insanlar arasında tərifiq salmaq xaos yaratmaq xoşagəlməz reallığa çevrilib. Radikal dini fəşkilat yaratmaq və yaxud onlara maddi-texniki dəstək verməklə öz məkrli niyyətlərini həyata keçirməyə çalışanlar bu gün müsəlman dünyasında

gəyşəyışın, multikultural dəyərlərin, eyni zamanda, müsəlmanlar arasında həmrəylik ideyasının təbliği və təşviq olunmasından keçir. Qeyd edilənlərin ən bariz nümunəsi isə məhz Azərbaycanda mövcuddur. Azərbaycan modeli dünyadakı dini, milli zəmində qarşıdurma son qoya biləcək real nümunədir.

Araşdırmalar göstərir ki, Azərbaycanın dövlətdin modeli tariximizə, ənənələrimizə əsaslanır. Bu model bu gün ölkəmizdə sabitliyin, tolerantlığın, dinamik inkişafın başlıca səbəblərindəndir. İndi müstəqil Azərbaycan İslam mədəni irsinin yaranması və qorunub saxlanılmasında önəmli məkanlardan biri kimi tanınır. Eyni zamanda digər dini-mədəni irsin qorunub inkişaf etdirilməsinə də hər cür qayğı göstərilir. Ölkəmizdə tolerantlıq və multikulturalizmin təbliğinə bu qədər önəm verilməsi təsadüfi deyildir. Əslində, qarşıya daha global, ölkə miqyasını aşan məqsədlər qoyulub. Azərbaycan 2016-cı ili "Multikulturalizm ili", 2017-ci ili isə "İslam Həmrəyliyi ili" elan etməklə həm multikulturalizmi dəyərsizləşdirən Qərb dünyasına, həm də nifaq və ixtilaf yaşayan İslam dünyasına global problemə çevrilmiş dini radikalizm və fanatizm təhlükəsindən qurtulmanın mümkünlüyü mesajını verib.

Ölkəmizdə dərin tarixi köklərə malik multikulturalizm və tolerantlıq mənəviyyəti bu gün özünün yeni yüksəliş mərhələsinə yaşayır. Multikulturalizmin Azərbaycan modeli isə qeyd olunduğu kimi dünya üçün artıq nadir nümunələrdən birinə çevrilib. İndi dünyanın müxtə-

li təzyiqlərə, yad dini ideologiyaların idxal edilməsi cəhdlərinə baxmayaraq, güclü iradə nümayiş etdirərək dini təhlükəsizliyi təmin edib.

Danılmaz həqiqətdir ki, ölkəmiz Şərq ilə Qərb arasında yalnız coğrafi deyil, həm də mənəviyyət körpüsüdür. Əsrlər, qərinələr boyu müxtəlif dinlərin və mənəviyyətlərin nümayəndələri Azərbaycanda sülh şəraitində, əmin-amanlıq içində ləyaqətlə yaşayıblar. Hətta bu istiqamətdə tədqiqat aparılan belə bir məqama diqqət çəkirlər ki, multikulturalizm sözü mövcud olmadığı bir zamanda belə onu əks etdirən ideyalar Azərbaycanda çox qədimlərdən mövcud olub. Elə bundan irəli gəlir ki, bu gün də müasir Azərbaycan çoxmillətli və çoxkonfessiyalı ölkədir. Böyük fəxarətlə onu da xüsusi olaraq vurğulmaq lazım gəlir ki, Azərbaycan buna ən böyük sərvətlərindən biri kimi yaşayır və istənilən şəraitdə bu sərvəti qoruyub saxlamaq iqtidarında olduğunu dəfələrlə nümayiş etdirib.

Hazırda dövlət siyasəti səviyyəsinə yüksələn multikulturalizmin yeni zirvələri fəth etməsi istiqamətində də əməli addımlar atılır. Burada ən

2009-cu ildə Azərbaycan İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının mənəviyyət nazirlərini bir arada topladı və Avropa dövlətlərinin mənəviyyət nazirlərini Bakıya dəvət etdik. Bu proses "Bakı Prosesi" adlandırıldı. Sözügedən proses isə öz növbəsində mənəviyyətlərə əsaslı dialoq üçün geniş bir platformaya çevrildi. Azərbaycan, eyni zamanda, həm İslam Əməkdaşlıq Təşkilatına, həm də Avropa Şurasına üzv olan yalnız bir neçə dövlətdən biridir. Milli Məclisin deputatı Nizami Cəfərov bunların indiki dünya reallığında daha böyük əhəmiyyət kəsb etdiyini bildirir. Onun sözlərinə görə, ölkəmizdə dini, milli tolerantlıq, multikulturalizm ənənələri artıq bir necə ildir ki, araşdırılır, siyasi proses olaraq, təhlil edilir: "Bunun üçün artıq ideoloji əsaslar var. Bu ideoloji əsaslar xüsusi olaraq, düşünülmüş, yalnız təsəvvürlə əldə olunan hadisə deyil, birbaşa Azərbaycan xalqının və coğrafiyasının uzun əsrlərlə, hətta min illərlə ölçülən tarixinə əsaslanır". Nizami Cəfərov qeyd edir ki, hazırda dünyada etnik, dini zəmində böyük münaqişələr var: "Bu münaqişələr hətta müharibə həddinə gəlib çata biləcək bir mərhələ-

Azərbaycan bu reallıqda belə qeyd olunan istiqamətlərdə barışın mövcudluğuna, multikultural tərəqqiyə özünəməxsus yeni töhfələr verir. Avrasiya Yəhudi Konqresinin prezidenti Yulius Maynl ölkəmizdə yəhudilərə göstərilən münasibət fonunda bunu belə izah edir: "Siz azğın və aqressiv antisemitizmin şiddətləndiyi Avropadakı vəziyyəti çox yaxşı bilirsiniz. Bu gün Avropada yəhudi məktəbləri və sinaqoqları təhlükəsizlik qüvvələri və polis əməkdaşları tərəfindən çox ciddi qorunur. Burada, Azərbaycanın gözəl paytaxtı Bakıda isə mən yəhudi məktəblərinə və sinaqoqlarına dəfələrlə baş çəkmişəm, yəhudi qardaşlarımla sabitlik, təhlükəsizlik və rifah içində yaşadığını öz gözlərimlə görmüşəm. Azərbaycan rəhbərliyi burada nüfuz və hörmət sahibi olan yəhudi icmasının qayğısına qalır. Biz Qırmızı Qəsəbədə olduq, yəhudi icmasının üzvləri ilə söhbət etdik, gözəl evlər və möhtəşəm sinaqoq gördük. Bütün bu faktlar Azərbaycan xalqının və Azərbaycan rəhbərliyinin yəhudi icmasına həqiqi səmimi münasibətini, habelə Azərbaycanın əsl multikulturalizm və tolerantlıq nümunəsi olduğunu təsdiqləyir". Məlumat üçün bildirək ki, Azərbaycanda 7 sinaqoq və 13 kilisə fəaliyyət göstərir. Azərbaycanda 20 minə yaxın yəhudi yaşayır. Yəhudi icmasına aid mənəvi mərkəzlərin, məktəblərin fəaliyyət göstərməsi çiçəklənən multikultural cəmiyyətin bariz nümunəsidir. Eyni zamanda bu, bir daha onun təsdiqidir ki, son vaxtlar radikallaşan dünyada, terrorizm və münaqişələrin çox vaxt

oktyabrında dövlət başçısının müvafiq sərəncamı ilə Mənəvi Dəyərlərin Təbliği Fondunun təsis edilməsi bu prosesə dövlətin nə qədər həssas yanaşmasının daha bir təzahürüdür. Çünki bu Fond insanlar arasında tolerantlıq mühitinə, milli-mənəvi dəyərlərə bağlılığın gücləndirilməsinə, bugünkü və gələcək nəslin öz tarixi keçmişindən uzaqlaşmamasına xidmət edir. Eyni zamanda Azərbaycan dinlər və millətlərə münasibətlər daxili sosial və mənəvi harmoniyayı təmin etməkdədir. Ölkədə yaşayan insanlar bir ailə kimi mehribanlığa şəraitində yaşayırlar. Belə vəziyyət öz növbəsində Azərbaycanı daha güclü dövlət halına gətirir. Təcrübə də göstərir ki, indiki dövrdə bəşər övladının gələcək rifahı və sülh şəraitində yaşaması bilavasitə dini, milli tolerantlıqdan, multikulturalizmin təşəkkülündən asılıdır. Bunların dünyada sülh və əmin-amanlıq üçün nə dərəcədə gərəkliliyini isə Azərbaycanın timsalında aydın surətdə görmək olar. Qeyd edilən fonda tamamilə təbiidir ki, ölkəmizə gələnlər tolerantlığın Azərbaycan nümunəsini dünyanın xilasına gedən bir yol kimi də dəyərləndirirlər. Həqiqətən də bu gün multikulturalizm müharibə və münaqişələrlə üzleşən dünyanı xilas edəcək yeganə yanaşmadır.

Mübariz BAYRAMOV

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütəlvə İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun keçirdiyi müsabiqəyə təqdim etmək üçün